

ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARININ ÖZEL EĞİTİMLERİ SÜRECİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ETKİNLİKLERİNE YAKLAŞIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Levent İLHAN*

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, zihinsel engelli çocuğa sahip olan anne-babaların çocuklarının özel eğitim sürecinde, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, sosyal, psikolojik, fiziksel, zihinsel ve hareket gelişimlerine etkisine yönelik bilinç düzeylerini belirlemek ve bu amaç doğrultusunda ülkemizde zihinsel engelli çocukların anne-babalarına aile eğitimi ve rehberlik hizmeti sunan kurumlara araştırma sonucu elde edilen veriler üzerinde düşünme, tartışma, program geliştirme ve yeni araştırmalar yapma imkanı sağlamaktır.

Veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik - güvenilirliği önceden test edilmiştir. Veri toplama aracı Ankara ilinin Çankaya, Etimesgut (Eryaman), Keçiören, Sincan, Yenimahalle ilçelerinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim alan zihinsel engelli çocukların anne-babalarına uygulanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak 54 anne, 27 baba katılmıştır.

Araştırmada anne-babaların çocuklarının özel eğitime başlamasında doktor tavsiyesinin birinci derecede yer aldığı görülmüştür. Anne-babalar, beden eğitimi ve sporun çocuklarının tüm gelişim yönlerine etkisi konusunda genellikle olumlu görüş belirtmişlerdir. Anne-babalar, çocuklarının özel eğitim sürecinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin olması konusunda olumlu görüş belirtirken, en çok yapılması istenen spor branşı yüzme olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Eğitilebilir Zihinsel Engel, Özel Eğitim

EVALUATING THE CONSCIOUS LEVELS OF PARENTS ON THE EFFECTS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT ACTIVITIES ON THEIR HANDICAPPED CHILDREN DURING SPECIAL EDUCATION

ABSTRACT

The main purpose of this study was to determine the conscious levels of parents on the effects of physical education and sport activities on social, psychological, physical, mental and movement development of their handicapped children during special education period so that findings of this study could help institutions giving education and counseling to parents with handicapped children think, discuss, program development and conduct new studies in Turkey.

Data gathering instrument was developed by the researcher, and its validity and reliability were tested before the study. The instrument was applied to parents (fathers and mothers) having handicapped children at Çankaya, Etimesgut (Eryaman), Keçiören, Sincan and Yenimahalle Special Education and Rehabilitation Centers in Ankara. 54 mothers and 27 fathers were participated the study voluntarily. Findings showed that doctor recommendation was the first factor on private education school-starting of handicapped.

Fathers and mothers stated a positive opinion about the help of physical education and sport activities on the whole development of their handicapped children. In addition, parents emphasized the necessity of physical education and sports activities during special education period of their handicapped children, and also they have preferred swimming as the most wanted sport activity.

Key Words: Physical Education And Sports, Educable Mentally Handicap, Special Education.

* Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

GİRİŞ VE AMAÇ

Doğanın en belirgin şekilde herkes tarafından kolaylıkla görülebilecek gerçeklerinden biri de hiç şüphesiz insanlar arasında varolan bireysel ayrılıklardır. Tüm bu farklılıklara sahip bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için sağlanan araçlar, gereçler ve kurumların tamamı "özel eğitim" kapsamında değerlendirilir. Bu değerlendirmeye göre bireyler farklılıkları itibariyle sınıflandırılırlar. Bütün detaylandırmalarda alınacak sonuç hep aynıdır. O da "ayrıcalıklı" veya "engelli" veya "özürlü" ama ismi ne olursa olsun her birey belli faaliyetler, belli zamanlar ve belli mekanlar için bu ayrıcalığa, özüre veya engele sahiptirler.⁽¹²⁾

Yörükoğlu'na göre (2000), günümüzde zihinsel engelli çocuklara en etkili yardım özel eğitimle sağlanmaktadır. Özel gereksinimi olan bireylerin, mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında, uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi var olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumluluklar ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır.⁽⁶⁾

Her çocuk doğumdan sonraki büyüme ve gelişme dönemi içinde, fiziksel, zihinsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişim yönünde bazı beceriler kazanabilmede yada geliştirebilmede yetişkin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Çocuk için büyük önem taşıyan bu gelişim süreci içerisinde, anne-babalar genellikle bu görevi üstlenerek çocuklarının ilk eğitimcileri olmaktadır. Ancak çocuk normal olduğunda anne-babaların rollerini yerine getirebilmeleri, duygusal olarak rahat olduklarında çok zor olmamaktadır. Oysa çocuk engelli olduğunda, suçluluk duygusu ve acı çekme gibi bazı duygulara bağlı olarak rollerini yerine getirebilmede zorlanmaktadır. Diğer bir deyişle anne-babanın içinde oldukları bu durumdan ötürü duydukları panik, gelecekte neler yapabileceklerinin verdiği üzüntü, kaygı ya da korku onları olumsuz yönde etkilemektedir.^(4,17)

Zihinsel engelli çocuklar, zihin ve fizik faaliyetleri açısından toplumun beklentileri seviyesinde performans gösteremedikleri için, yaşadıkları çevreye uyumda güçlük çekerler. Çeşitli şekillerde gösterdikleri uyum bozuklukları, üzerinde uğraştıkları sosyal ve akademik ödevlerde çeşitli başarısızlıklar yaşamalarına sebep olur. Gerçekte ise, zihinsel engellilerin sahip oldukları potansiyelin tamamını kullanabilmeleri için başarıyı tatmaları yararlı olur. Dikkatlice planlanmış bedensel etkinlikler veya spor programları başarıyı yaşabilecekleri fırsatları oluşturabilmektedir. Aynı zamanda bu tür programların sahip olduğu birçok tabii özellik, zihinsel engelli çocukların çevreye olan uyumlarının sağlanmasında daha gerçekçi tedavi veya rehabilitasyon stratejileri olarak kullanılabilir.⁽⁹⁾

Engelli bireylerin topluma adaptasyonlarının sağlanmasında ve her türlü gelişim süreçlerinde, özel eğitim programları paralelinde beden eğitimi ve sporun etkinliği bilinmektedir. Spor eylemleri nasıl açıklanırsa açıklansın, bireyleri psikolojik ve sosyolojik olarak bağımlı kılan eylemlerdir. Bu açıklamaya dayalı olarak sportif eylemlerin aracılığı ile ahlak eğitimi, sevme duygusu, paylaşma duygusu kazandırmak, ilkel saldırganlık gereksinme ve eylemlerini yüceltmek için ortam ve yöntemler sağlanabilmekte ve uygulamalar yapılabilmektedir.⁽¹⁴⁾

Amaçlı ve anlamlı biçimde düzenlenen hareket eğitimi programları, zihinsel engelli çocuğun tüm gelişim yönlerini etkiler. Hareket kavramı, spor, dans, alıştırma ve keşfedici hareketleri kapsar. Tüm insanların hareketleri bu anlamdadır. Hareketler

yolu ile elde edilen bu deneyimler kendi başlarına bir amaç değil, büyüme ve gelişmede sürekli ve etkili temel araç olarak düşünülmelidir.

Eğitim ve sağlık sistemlerini yeterince geliştirememiş ülkelerde özürsüz veya engelli insanlar savaş vermek zorunda kalırlar. İnsan gibi yaşamak dahası ayakta kalabilmek için bu savaşı vermek zorundadırlar. Görme, işitme ve ortopedik engelle sahip olan bireylere göre, zihinsel ve ruhsal engelliler için yaşam ne yazık ki çok daha zordur. Çünkü akılları ve fikirleriyle kendi yaşamlarını kurabilecek güçte değildirler. Onların haklarını aramak ve korumak için tek şans ailelerinin gücüdür.⁽⁴⁾

Küçükahmet (1997), her toplumda çocukların yetişmesine ve gelişmesine o toplumdaki kurumların etki yaptığını ve bu kurumlardan birinin de aile olduğunu belirtmiştir. Köknel'e göre (1994) çocukluk çağında yardımcı sistemlerin başında anne-baba ve çevre gelmektedir. Her anne-baba çocuğunu mutlu, başarılı, çevresiyle iyi ilişkiler kurabilen, sorumluluklarını bilen, vicdan ve ahlak sahibi, bir birey olarak yetiştirmek ister. Ancak hangi sosyo-kültürel düzeyden gelirse gelsin anne-babalar bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını bunu nasıl başaracaklarını bilmediklerini belirtmektedirler.⁽¹⁶⁾

İkizler (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, çocukların spora yönlendirilmesinde aile ve sosyal çevrenin birinci derecede etkili olduğu ortaya konulmuştur.

Zihinsel engelli çocukların en yakınındaki bireyler genellikle anne-babalarıdır. Tüm engel gruplarındaki çocuklar arasında, zihinsel engelle sahip çocuklar, zihinsel işlevler noktasında anne-babalarına tam bağımlı yaşamaktadırlar. Bu sebeple anne-babaların özel eğitim dairesine etkide bulunan beden eğitimi ve sporu ne ölçüde tanıdıkları, çocuklarının fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini doğrudan yada dolaylı hangi seviyede etkilediğini bilmeleri, onlara az veya çok bağımlı olarak yaşamlarını sürdüren zihinsel engelli çocuklarını beden eğitimi ve spora yönlendirmeleri bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, zihinsel engelli çocukların özel eğitim sürecindeki paralel etkinliklerini ve özel eğitim dışındaki hareketlilik temelindeki faaliyetlerini betimlemek ve zihinsel engelli çocukların birinci dereceden bağımlı yaşadıkları anne-babalarının, çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarını değerlendirmektir.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın çalışma grubu eğitilebilir zihinsel engelli çocukları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde (ÖERM) özel eğitim alan, (54 anne, 27 baba) toplam 81 ebeveyn oluşmaktadır.

Araştırma Ankara ilinde Milli Eğitim Bakanlığı yada Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu onayı ile hizmet veren ve tesadüfi yöntemle belirlenen 7 ÖERM'de yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket dört aşamadan geçerek şekillenmiştir.

1. *Aşamada*, bir ÖERM'de özel eğitim alan zihinsel engelli çocukların anne-babalarıyla yapılan ön görüşmelerde çocukları için beden eğitimi ve spor, özel eğitim ve boş zaman düşünceleri saptanmıştır. Bunun yanında çocukların özel eğitim hizmeti aldığı kurumlardaki paralel etkinlikler ile özel eğitim dışı etkinlikleri sınıflandırılmıştır.

2. *Aşamada*, literatür ve ön görüşme verilerine dayalı ön anket soruları hazırlanmıştır.

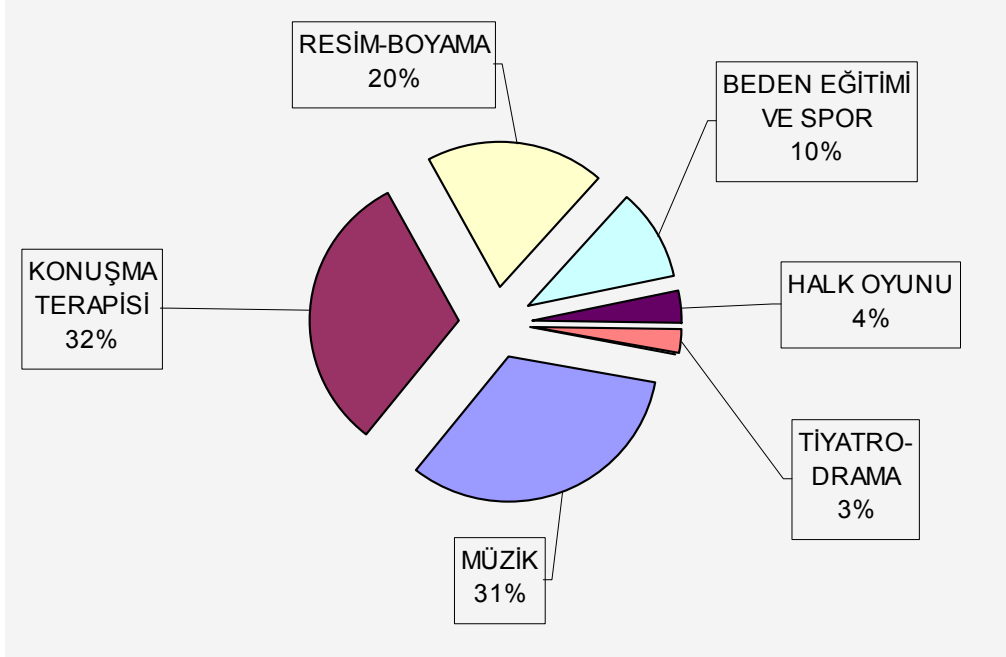
3. *Aşamada*, hazırlanan sorular engelliler için beden eğitimi ve spor alanında uzman bir akademisyene ve üç özel eğitim uzmanına sunulmuş yapılan öneriler sonucu veri toplama aracı şekillenmiştir.

4. *Aşamada*, veri toplama aracı Özel Örs Zihinsel Engelliler ve Rehabilitasyon Merkezinde 20 anne-babaya bir hafta arayla (test-tekrar test tekniğiyle) iki kez uygulanmış anlaşılabilen sorular yeniden gözden geçirilmiştir. Uygulama sonucunda güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak tespit edilmiştir.

Veri toplama aracı; seçilen örneklem dahilinde, Ankara ilinin Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan, zihinsel engelli çocuklara hizmet veren, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine çocuklarıyla birlikte gelen gönüllü anne yada babalara araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticileriyle yapılan görüşmeler sonrasında alınan bilgiler doğrultusunda anne-babaların en yoğun olarak bulunduğu gün ve saatler tespit edilerek, anket uygulaması için uygun zaman ve ortam belirlenmiştir. Verilerin toplanması, bir program doğrultusunda takvime bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Uygulamadan önce anne-babalara, veri toplama aracını samimi bir şekilde cevaplamaları için formun ön kısmında yer alan açıklama bölümü okunarak, araştırmanın amacına yönelik bilgi verilmiştir. Veriler SPSS 10.0 paket programında analiz edilerek frekans dağılımları ve yüzde değerleri bulunmuştur. Bulgular grafik ve şekillerle ifade edilmeye çalışılmıştır.

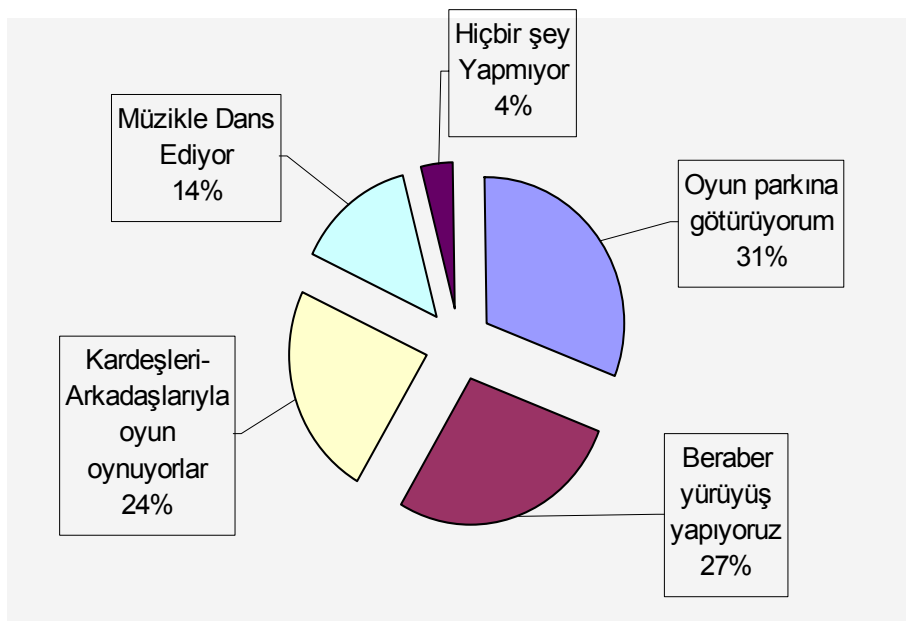
BULGULAR

Zihinsel engelli çocukların ÖERM'de katıldıkları paralel aktivitelere ilişkin dağılım şekil 1'de görülmektedir.

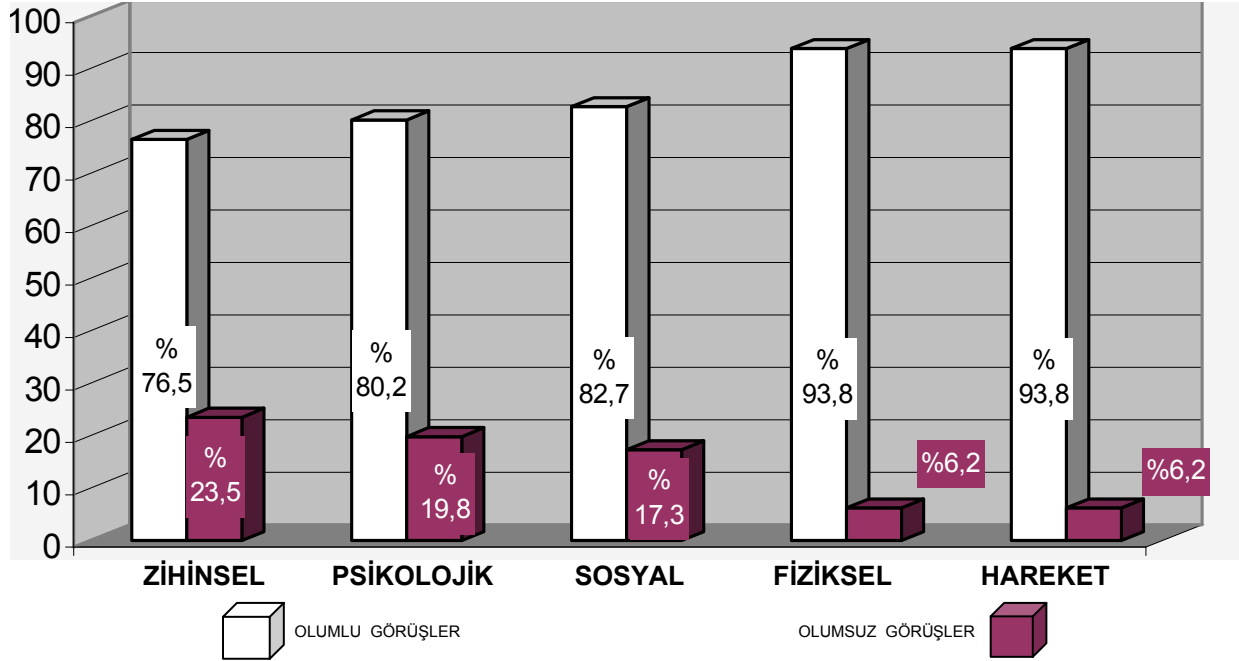
Şekil 1

Zihinsel engelli çocukların özel eğitim dışında (evde, anne ya da babasıyla beraberken) yaptıkları bedensel aktivitelere ilişkin dağılım Şekil 2'de görülmektedir

Şekil 2

Zihinsel engelli çocukların özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, zihinsel, psikolojik, sosyal, fiziksel ve hareket gelişimlerine katkısına yönelik anne-babaların görüşlerinin dağılımı şekil 3'de görülmektedir.

Şekil 3

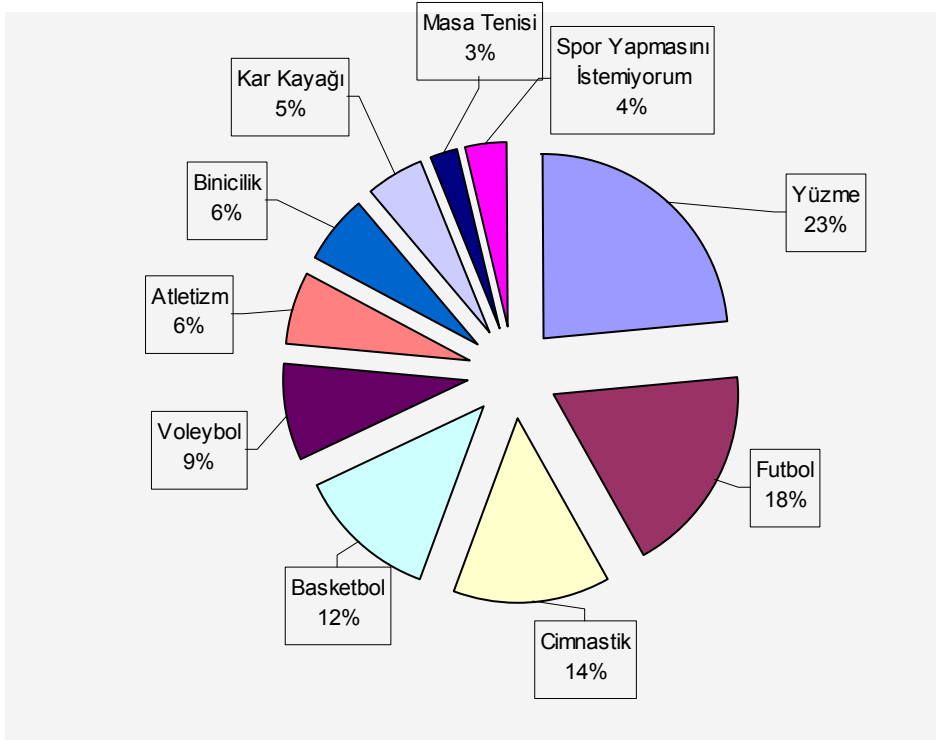
Zihinsel engelli çocukların özel eğitim programlarında, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını, anne-babaların isteme durumlarına ilişkin dağılım tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1

Ö.E. Programlarında B.E.S. Etkinliklerinin İstenme Durumu	f	%
Çocuğumun özel eğitim programlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını isterim.	77	95,1
Çocuğumun özel eğitim programlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını istemem.	4	4,9
Toplam	81	100

Ankete katılan anne - babalara çocuklarının hangi spor branşıyla uğraşmalarını istediklerine yönelik bir soru sorularak , Türkiye Zihinsel Engelliler Spor Federasyonunun, zihinsel engelliler için eğitim uygulaması ve yarışmalar düzenlediği atletizm, yüzme, basketbol, futbol, voleybol, masa tenisi, cimnastik, kar kayağı ve binicilik branşlarından oluşan seçenekler sunulmuştur.

Anne-babaların, zihinsel engelli çocuklarının uğraşmalarını istedikleri spor branşlarının dağılımı şekil 4.3'de görülmektedir.

Şekil 4

TARTIŞMA VE SONUÇ

Zihinsel engelli çocukların ÖERM’de yaptıkları paralel aktivitelerin başında konuşma terapisi (yüzde 32) gelmektedir. Bunun ardından sırasıyla müzik (yüzde 31), resim-boyama (yüzde 20), beden eğitimi ve spor (yüzde 10), halkoyunu (yüzde 4) ve tiyatro-drama (yüzde 3) olmak üzere zihinsel engelli çocukların katıldıkları diğer aktivitelerdir (Şekil 1)

Çocukların, özel eğitim dışında (evde, ya da aile fertleriyle beraberken) yaptıkları bedensel aktivitelerin başında yüzde 31 oranla anne ya da babaları nezaretinde oyun parkına götürülmeleri gelmektedir. Anne ya da babalarıyla yaptıkları yürüyüş yüzde 27, kardeşleriyle ya da arkadaşlarıyla oyun oynamaları yüzde 24, müzikle dans etmeleri yüzde 14 sıklıkla gerçekleşmektedir. Ankete katılan anne-babaların verdikleri cevaplara göre yüzde 4 oranla zihinsel engelli çocuklar hiçbir şey yapmamaktadır (Şekil.2).

Araştırmaya katılan anne-babaların yüzde 87,2’si çocuklarının özel eğitim sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sosyal gelişimlerine katkı sağlayacağını, yüzde 17,3’ü ise katkı sağlamayacağını belirtmiştir (Şekil 3).

Anne-babaların yüzde 80,2’si çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin psikolojik gelişimlerine katkı sağlayacağını, yüzde 19,8’i katkı sağlamayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3).

Anne-babaların yüzde 93,8’i, çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin fiziksel gelişimlerine katkısının olacağını, yüzde 6,2’si katkısının olmayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3).

Ankete katılan anne-babaların beden eğitimi ve sporun çocuklarına etkisine yönelik, gelişim boyutlarından en fazla olumlu görüş belirttiği gelişim boyutunun fiziksel gelişim olduğu görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında, beden eğitimi ve sporun fiziksel gelişimle, diğer gelişim boyutlarına göre daha fazla özdeşleştirildiği ve dolayısıyla anne-babalar tarafından daha çok kabul gördüğü öne sürülebilir.

Anne-babaların yüzde 76,5’i, çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin zihinsel gelişimlerine katkısının olacağını, yüzde 23,5’i katkısının olmayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3).

Ankete katılan anne-babaların zihinsel gelişim boyutunda beden eğitimi ve sporun çocukları üzerindeki etkisini yaklaşık olarak 3/4 oranında kabul ettiğini, 1/4 oranında ise kabul etmediğini söylemek mümkündür. Tüm gelişim boyutları dikkate alındığında, araştırmaya katılan anne-babaların, özel eğitimleri sürecinde çocuklarının zihinsel gelişimlerine katkısına yönelik, en az olumlu görüş bildirdikleri gelişim boyutunun zihinsel gelişim olduğu öne sürülebilir. Bu durum, çocukların zihinsel engelli olmaları sebebiyle, anne-babaları tarafından çocuklarının bu yönde fazla gelişim gösterebilmeleri inancının az olduğunu düşündürmektedir.

Sanioğlu(1992), yapılan bazı bilimsel araştırmalara göre bedensel faaliyetlerin zihinsel engelli çocukların kapasiteleri seviyesinde zekalarını en üst düzeyde kullanmalarını etkilediğini belirtmiştir.

Babkes (1999), aktif olarak spor yapan zihinsel engelli çocuklar ile spor yapmayan akranlarını sosyalleşme ve aile içi davranış özelliklerini değerlendirmiş ve spor yapanların lehine önemli oranda fark olduğunu belirtmiştir.

Çalışkan ve arkadaşlarının (2008), “Engelli çocuğu olan ailelerin beden eğitimi ve spor etkinlikleri hakkındaki görüşleri” adlı araştırmalarının sonuçlarına göre, ailelerin % 93,9’u, engellilerin sportif faaliyetlere katıldıkları zaman başarılı olacakları inancında olduklarını ifade etmişlerdir. Aileler çocuklarının sportif etkinliklere katılmasını olumlu bulurken, ailelerin %78’i de sportif etkinlikler

aracılığıyla çocuklarının fiziksel olarak daha sağlıklı ve düzgün bir vücuda kavuşacaklarına inandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmamız kapsamındaki anne-babaların beden eğitimi ve sporun çocuklarına etkisine yönelik, gelişim boyutlarından en fazla olumlu görüş belirttiği gelişim boyutlarından birinin fiziksel gelişim olduğu görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında, beden eğitimi ve sporun fiziksel gelişim boyutunun, diğer gelişim boyutlarına (zihinsel, psikolojik, sosyal) göre daha fazla özdeşleştirildiği ve dolayısıyla anne-babalar tarafından daha çok kabul gördüğü öne sürülebilir.

Anne-babaların yüzde 93,8'i çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin hareket gelişimlerine katkısının olacağını, yüzde 6,2'si katkısının olmayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3).

Araştırmaya katılan anne-babalar hareket gelişimi boyutunda da fiziksel gelişimde olduğu gibi büyük bir oranla olumlu görüş belirtmişlerdir. Bu durum anne-babalar tarafından, beden eğitimi ve sporun hareket gelişimi boyutunun, diğer gelişim boyutlarına göre daha fazla bilindiğini düşündürmektedir.

Anne-babaların yüzde 95,1'i çocuklarının özel eğitim programlarında, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını istemekte, yüzde 4,9'u ise istememektedir (Tablo 1). Bu durum, anne-babaların çok büyük bir çoğunlukla (yaklaşık 19/20 oranında) çocuklarının özel eğitim programlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını istediklerini göstermektedir. Bunun sebepleri arasında, araştırmaya katılan annelerin yüzde 7,4'ünün, beden eğitimi ve sporun çocuklarının sosyal, fiziksel, psikolojik, hareket ve zihinsel gelişimlerine olumlu yönde etki sağlayacağını bilmemesi olabileceği gibi, çocuklarına karşı koruyuculuk duygularının bir yansımasının olabileceği düşünülmektedir.

Ünlü (1999), "Engelli Çocuğu Olan Ailelere Rehberlik" olay incelemesinde değişik türde engelli çocukları olan ailelerin tutumları, sorunların nereden kaynaklandığı, çocuk ve ailelerin temel gereksinimlerini saptamaya çalışmıştır. İnceleme sonucunda ailelerin engelli çocuklarına olan tutumlarının istendik yönde geliştirilebilmesi için, ailelerin, psikolojik danışmanlığa gereksinim duydukları belirlenmiştir.

Ergenekon (1996), "Öğretilebilir zihinsel engelli çocukların ailelerinin karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi" adlı araştırmasında anne-babaların büyük çoğunluğunun, çocuklarının gelişimleri konusunda ne yapacaklarını bilmediklerini ve çocuklarının özel eğitim programlarının içeriği konusunda habersiz olduklarını ifade etmiştir. Kırcaali (2000), yaptığı araştırmada, ailelere yönelik yapılan bilgilendirme programının, zihinsel engelli çocuklara yararları arasında en çok dile getirilen gelişim alanının, sosyal gelişim ve oyun olduğunu belirtmektedir.

Bireyin hareket etmesi hem kendisi hem de çevresi için önemlidir, hareket tıpkı dil gibi insanın çevresiyle iletişim kurduğu kendini anlattığı ve yaşantısını gerçekleştirdiği bir araçtır.⁽⁷⁾ Dünyada her on çocuktan biri özel eğitime muhtaçtır. O halde bu grubu da spor politikası içerisinde düşünmek gerekir. Aksi takdirde büyük bir grup dışlanmış olur. Onların spora daha fazla ihtiyacı olduğu da bir gerçektir. Çünkü spor, fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak engellilerin toplumla iletişime geçmesinin en kolay yoludur

Başarı duygusu, zihinsel engelli çocukların yaşantısında önemli ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir. Çocuklardaki başarı beklentisinin karşılanması ve doyurulması gerekir. Oyun ve spor ortamının doğal atmosferinde var olan yarışma ve rekabet bireylerin başarıyı yakalamalarını sağlar. Oyun ve spor yoluyla başarı duygusunu yaşayan bireyin bu durumdaki hoşnutluğu, yeni tecrübelerle karşı isteklilikle birlikte başka alanlarda da aynı duyguyu yaşama arzusunu doğurur.

Sportif aktivitelere katılımın, zihinsel engelli bireyler üzerinde yarattığı olumlu psikolojik, sosyal ve motor alanlarındaki etkiler göz önüne alınacak olursa, sportif çalışmaların sadece spor karşılaşmalarına yönelik değil, rekreasyona yönelik olarak düşünülmesi ve uygulanması gereği ortaya çıkmakta olup bu çocukların özel eğitim ortamlarında da beden eğitimi ve spor yoluyla oluşturulacak olumlu etkilerin göz ardı edilmemesi gerekir.

Engelli bireyler için beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, tüm gelişim yönlerini destekleyici özelliği göz önünde bulundurulduğunda, bu etkin mekanizmanın, söz konusu kurumlarda vazgeçilmez bir araç olarak kullanılması kaçınılmazdır. Zihinsel engelli çocukların özel eğitim hizmeti aldıkları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, hareket ve oyun eğitimini serbest zaman etkinlikleri içerisinde alternatif olarak değerlendirmek gerekir.

Anne-babaların ülkemizde zihinsel engellilerin yaptıkları spor branşları arasında kendi çocuklarının uğraşmalarını istedikleri spor branşlarından en fazla istenilen yüzme branşı olmuştur. Bunun ardından diğer branşlar şu şekilde sıralanmıştır; futbol, cimnastik, basketbol, voleybol, atletizm, binicilik, kayak ve masa tenisi. Anne-babaların yüzde 4'ü çocuklarının sporla uğraşmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum çocuklarının yapacakları sportif faaliyetten ötürü zarar görebilecekleri düşüncesinden hareketle, bir başka deyişle anne-babaların koruyuculuk duygularıyla, olumsuz görüş belirttikleri düşünülmektedir.

Çeşitli sebeplerle engelli çocukların anne-babalarında, acıma ve suçluluk duygusuyla aşırı koruma ve kollama olabilmektedir. Halbuki bu tutum çocukların gelişmesini ve üretici olmalarını engellemektedir. Onun için bu çocuklar yapabilecekleri faaliyetler konusunda yüreklendirilip yeteneklerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Anne-babalara, eğitim ve rehberlik hizmetleri sunan kamu ve gönüllü kuruluşlar anne-babaların duygusal sorunları, engelli çocuklarına karşı tutumları, özbakım becerilerinin eğitimleri yanında, çocuklarının oyun ihtiyaçları, sportif etkinliklerin gelişim süreçlerine faydaları gibi konulara eğitim programları içinde daha çok yer vermelidirler.

KAYNAKLAR

- 1-Babkes, M.L., Sport And Physical Activity Socialization Of Youth With Moderate Cognitive Needs, An expectancy-value perspective on parental influence University of Northern Colorado, 1999.
- 2-Başar, E.N., Bir Otistikle Yaşamak, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara,1995.
- 3-Çalışkan, E., Şirinkan, A., Erciş, S., Saraçoğlu, N., Akoğuz, N., Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Beden Eğitimi Ve Spor Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Poster Bildiri Uzun Özetleri Kitabı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, 2008
- 4-Darıca, N., Gümüşçü, Ş., Pişkin, Ü., Otizm ve Otistik Çocuklar, Basım Grafik Yayınları, Ankara,1992.
- 5-Ergenekon, Y., Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerinin Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,1996.
- 6-Ersoy, Ö., Avcı, N., Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri, Özel Eğitim, YA-PA Yayınları, İstanbul, 2000.
- 7-Hasırcı, S., Sporda Denetim Odağı, Bağırhan Yayınları, Ankara, 2000
- 8-İkizler, C., Spor Sağlık ve Motivasyon, Alfa Basımevi, İstanbul,2002.
- 9-Kınalı, G., Zihin Engellilerde Beden - Resim - Müzik Eğitimi. Farklı Gelişen Çocuklar, (Ed:A. Kulaksızoğlu), Epsilon Yayınları, İstanbul, 2003.
- 10-Kırcaali, İ. G., Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programının Aile Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir,2000.
- 11-Köknel, Ö., Yaşamın Zaferi, Altın Kitaplar Yayınları , İstanbul,1984.
- 12-Kutlay, E., Görmez Bireylerde Ritm ve Müzik Eşliğinde Yapılan Egzersizlerle Hareket Eğitimi, Antalya Uluslararası Engellilerde Spor Eğitimi Sempozyumu, Antalya,1997.
- 13-Küçükahmet, L., Eğitim Programları Öğretim İlke ve Yöntemleri,Gazi Kitabevi, Ankara,1997.
- 14-Özoğlu, S.Ç., Spor Psikolojisi ve Gelişmeler, I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu, Bağırhan Yayınları, Ankara, 1997.
- 15-Sanioglu, A., İlkokullarda Beden Eğitimi Programının Geliştirilmesi, Özel Alt Sınıflardaki Eğitilebilir Geri Zekalı Öğrencilerin Programları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,1992.
- 16-Sürücü, Ö., Anababa - Öğretmen El Kitabı , YA-PA Yayınları, İstanbul, 2003.
- 17-Ünal, İ., Çocuk ve Biz, Sim Yayıncılık, Ankara, 2002.
- 18-Ünlü, S., Engelli Çocuğu Olan Ailelere Rehberlik, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1999.
- 19-Yörükoğlu, A., Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000.